

kerede, at en stor Del af dem gik over til at blive Landbrugsfolk. Det forekommer mig, at den ærede Taler's Bemærkninger ganske afkræftede det Argument, og at vi for saa vidt kunne behandle det foreliggende Forslag selvstændig. Naar jeg saa ser derpaa, kan det ikke negtes, at et Forslag, der gaar ud paa at udbrede Oplysning, særlig Oplysning i de brede Lag, har man paa Forhaand Grund til at hilse med Sympathi ligesaa vel som Forslag, der gaa ud paa at fremme det materielle Velvære indenfor Befolkningen; thi vist er det, at Foranstaltninger i den førstnævnte Retning ere ligesaa paatrængende og ligesaa betydningsfuld som i den anden Retning. Desuagtet vil jeg ikke lægge Dølgmaal paa, at naar jeg ser paa, at det er et Forslag om Statstilskud til Folkehøiskolerne, betragter jeg det med noget blandede Følelser. Den ærede sidste Taler fremhævede, at Skolerne havde gjenemgaaet en Gjæringstid og lidt af Børnesygdomme o.s.v. Ja, den Tid ligger ikke saa langt tilbage, hvor vi ville mindes, at den Vækkelse, som disse Skoler bibragte, ganske vist vakte Eleverne paa mange Skoler — jeg vil ingenlunde sige paa alle Skoler, thi der er Undtagelser — i en alt andet en heldig Retning, hvor i det Hele taget de ledende Mænd indenfor Højskolekredsen tog en saa fremtrædende Del i Oppositionens videst gaaende Udskælfelser, meldte sig til Tjeneste paa en Tid, hvor man maatte sige sig selv, at det gik ned ad Bakke, og at alle fornuftige Mænd vilde holde sig tilbage, at man fik et alt Andet end godt Indtryk af den Mand, i hvilken denne Undervisning og denne Vækkelse, som der foregik, blev ledet. Jeg maa tilstaa, at den hele Oprøret og den Mand og Retning, i hvilken Vækkelsen er gaaet i en Del, jeg maa vist desværre tilføje, stor Del af disse Skoler har været skjæbnevanger for Udviklingen. Det er gaaet saaledes, som den Mand spaaede, hvis Navn det Parti bærer, som jo væsentlig har været Bærer af Højskoletanken fra Fortiden, nemlig Grundtvig. Det har interesseret mig at læse en Indstilling fra ham, som staar i „Danstøen“, hvor han i 1847 i en Indstilling til Kongen udtalte sig om denne Højskoleantenne og dens Gjennemførelse, og hvor han særlig fremhævede det Udførelse i, at det blev en Stats-højskole; thi hvis det ikke blev det, og hvis Tanken blev overladt til privat Initiativ til at gjenføres paa den Maade, saa vilde det gaa ganske saaledes, som det er gaaet. Jeg udbeholder mig den høitærede Formands Tilladelse til at oplæse et ganske kort Stykke af denne Indstilling, hvori Grundtvig ud-

taler: „Som Historiker har jeg længe set, hvad nu er soleklart, at Nationaliteterne i dette Aarhundrede daalig mere vaagne overalt haade med deres Dyder og Laster, og at derfor en Anstalt til folkelig Oplysning og Dannelse er nødvendig allevegne, naar ikke det Parti, der giver sig selv Bestalling paa at være folkeligt, men er dog Intet mindre, skal komme til at gjælde derfor og undergrave det borgerlige Selskab. Hvor nu Regeringen ikke, bejselet af Folkets virkelige Mand, tager Sagen i sin Haand, der bliver enten Folkemængden liggende i sin grove Vanvidighed til et Nov for Dagbladene og egenyttige, herstehge eller dog vildfarende Ledere, eller om der end viser sig en folkelig Oplysnings-Anstalt, bliver den en Partitag med sjælv Retning. Det Sidste vilde sikkert blive Tilfældet her, hvor Ideen er oprunden og maa tiltale Folkets historiske Natur, saa hvis mit store Haab om den kongelige Danske Højskole glippede, vilde jeg have det store Uheld at have medvirket og maatte fremdeles medvirke til Noget, der sagtens kun blev lidt af, hvad jeg ønskede, men Meget af, hvad jeg har bedt Gud bevare Danmark fra“. Jeg tror, at det er gaaet, som Seeren, der har udtalt, at han med profetisk Syn har sagt, som det er gaaet, at der er kommet Meget, som man maatte ønske, Gud bevare Danmark fra, og jeg tror, at skal denne Institution have en Fremtid for sig, maa den enten arbejde i en anden Retning med andre Mænd, som forstaa at føre den igennem de politiske Brændinger og gennem Tidens Modsatninger mere uskadt, end Tilfældet har været, eller ogsaa maa ialtfald de Mænd, der staa i Spidsen, arbejde paa en anden Maade, paa den rolige, saglige Maade, som er nødvendig for at tilvejebringe den rette Oplysning i god Forstand iblandt Befolkningen. Det er blevet sagt, at de Aar, der ere gaaede, de Storme, vi have gennemlevet, have bragt en vis Erfaring tilveie i alle Kredse, ogsaa indenfor Højskolekredsen; men den Tid ligger endnu saa kort tilbage, at det forekommer mig, at der vilde være Grund til, inden man allerede bygger paa den Erfaring, der maatte være vundet, at man saa ser Tiden lidt an, ser paa Erfaringens Frugter, ser paa Udbyttet af den fortsatte Virksomhed, inden man gaar til allerede nu at ordne Skolernes Stilling. Vi leve overalt her i Landet under uregelmæssige Tilstande, vi ere ikke komne ud af de provisoriske Tider, vi kunne ikke faae Noget endelig ordnet. Det forekommer mig, at Højskolerne ikke kunne vente, at deres Forhold skulle blive endelig ordnede, inden vi kunne komme til endelig at ordne